

MICHAEL FOLEY

EĞLENMEK CİDDİYET İSTER

**DESTEK
MEDYA
GRUBU**

**BEYAZ BAYKUŞ: 54
ARAŞTIRMA: 12**

MICHAEL FOLEY / EĞLENMEK CİDDİYET İSTER

Orijinal adı: Isn't This Fun

Copyright © 2016 by Michael Foley through Akcalı Telif Hakları Ajansı

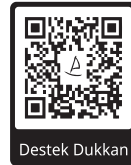
Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumaloğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Özlem Küskü
Yayın Koordinatörü: Kaan Cumaloğlu
Üretim Koordinatörü: Semran Karaçayır
Editör: Devrim Yalkut
Çevirmen: Ekin Can Göksoy
Redaksiyon: Oylum Tanrıöver
Kapak Tasarım: Sedat Gösterikli
Sayfa Düzeni: Melike Doğan
Sosyal Medya-Grafik: Işıl Ilgıt Şimşek

Beyaz Baykuş: Aralık 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN: 978-625-441-484-8

© Beyaz Baykuş
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42 - Faks: (0) 212 252 22 43
www.beyazbaykus.com
facebook.com/beyazbaykusyayinlari
twitter.com/beyazbaykusy
instagram.com/beyazbaykusyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

Beyaz Baykuş Yayınları, Destek Yayınları'nın tescilli markasıdır.

EĞLENMEK CİDDİYET İSTER

*Saçmalıklar çağında
eğlence gerçekten
sanıldığı gibi
eğlenceli midir?*

Çevirmen: Ekin Can Göksoy

MICHAEL FOLEY

Zen üstatlarım, Mia ve Connor'a...

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM I

EĞLENCEYİ TANIMLAMAK

1

Eğlenceci, Değil mi?	10
----------------------------	----

BÖLÜM II

EĞLENCEYİ ANLAMAK

2

Eğlence ve Ritüel	22
-------------------------	----

3

Eğlence ve Aşknlık	35
--------------------------	----

4

Eğlence ve Grup	62
-----------------------	----

5

Eğlence, Sıkıntı, Anksiyete ve Özgünlük	82
---	----

6

Eğlence ve Oyun	99
-----------------------	----

7

Eğlence ve İhlal	116
------------------------	-----

8

Eğlence ve Hazcılık	138
---------------------------	-----

BÖLÜM III

EĞLENMEK

9

Eğlence Dansa Gidiyor159

10

Eğlence Şaka Yapıyor184

11

Eğlence Seksi Oluyor208

12

Eğlence Tatile Gidiyor239

13

Eğlence Maça Gidiyor262

14

Eğlence Maneviyata Dönüyor280

15

Eğlence Politikaya Atılıyor300

BÖLÜM IV

EĞLENCEYİ DEĞERLENDİRMEK

16

Post-Postmodern Modern Öncesinin Öncesidir329

Teşekkürler344

BÖLÜM I

EĞLENCEYİ TANIMLAMAK

Eğlenceli, Değil mi?

Tüm kalabalık ve karışıklığı içinde sahne, bir felaketin kurbanları için yurda dönüştürülmüş bir okul salonunu andırıyordu – tek farkı bu insanların güneş gözlüklü ve mayolu oluşuydu. Burası yazın ortasında bir New England plajıydı, o kadar kalabalıktı ki herhangi bir yöne ilerlemeye çalışmak araları açık, ufak ve kaygan taşların üzerinden bir nehri geçmeye çalışmak kadar zorluydu. Birbirimize olan yakınlığımız konuşma başlatmayı kolaylaştırmıştı ve yan gruptaki iyi niyetli yaşlı hanımefendi (“Herkes bana Ninecim der”) kızımızla arkadaşlık kurmuştu – sonrasında da eşim ve benimle. Söylediğine göre müziğe yeteneği olmayan yetişkinlere ders vermekte özelleşmiş bir piyano hocasıydı ve çok kısa zaman önce emekli bir dışçıyı başarılı bir caz performansçısına dönüştürmüştü.

“Herkes caz piyano çalmayı öğretebilir misin?” diye sordum.

“Tabiyyy.”

“Ama yani *Thelonious Monk* gibi çalmaktan bahsediyorum.”

“Tabiyyy.”

Aniden kendimi karanlık bir kulüpte klavyenin üzerine eğilmiş, bir tefekkür halinde “Round Midnight”ın derinlikli bir yorumunu çalarken hayal ettim.

“Keşke burada yaşıyor olsaydık.”

Nine, benim üzüntümden etkilenmiş bir şekilde, beni teskin etmek için elini koluma koydu ve onun yerine, oğlunun beni yelkene çıkarmasını teklif etti. Elbette “Round Midnight” severlerin yelken tutkunları olmayabileceklerini hiç düşünmemişti. Biraz mırın kırın ettim... maalesef... çok uzun iş filan... ve ailem de benim küçük teknelere ne kadar uzak olduğumu bildikleri için ateşli protestolarda bulundular. Ancak Nine çoktan arkasını dönmüştü: “*Rich!*”

Oğlu Rich Amerikanlaşmış bir Viking’di, uzun ve aşırı derecede sarıydı, oldukça dar mayosu ve kesinlikle doğal gözüken ama kesinlikle genetik olmayan homojen bronzlaşmış teniyle oradaydı. Sanki Kral Midas böylesine harika bir yaratığa dokunmak istememiş, onun yerine Rich’in üzerinde nazıkçe nefesini gezdirmiş ve yalnızca saç ile cildini yaldızlamıştı.

Tek tesellim Rich’in Amerikan boyutundaki göbeği idi. *Şu yetmiş beş santimlik belime bak, seni şişko.* Onun yerine daha aşağı, pantolonuma baktı. “Mayo lazım sana Mike, yoksa ıslanırsın.”

“Ah” diye iç geçirdim, görünürde üzgün ama gizliden gizliye sevinçliydim, bu pamuklu pantolon benim plaj kıyafetlerine verdiğim son ödündü. “Maalesef mayom yok.”

Mayomun olmayışının tüm hayalleri suya düşürmüş olması gerekirdi – ancak Amerika’da çareler tükenmez.

“Kasabadan bir tane al” diye emretti Rich.

Burası genelde ucuz ve kalitesiz sahil kenarı dükkânları olmanın ve yalnızca bir adet erkek giyim dükkânı olan havalı bir New England kasabasıydı. Bu erkek giyim dükkânının vitrininde tek bir polo yaka gömlek bir kaidenin üzerinde sanki bir heykeli gibi sergileniyordu ve iç tasarımında, cilalanmış ahşap döşemelerin üzerinde birkaç tane masa yalnızca birkaç parça kıyafeti taşımak amacıyla duruyordu. Bu ürünlerin pek çoğu belli belirsiz çapa ya da yunusla süslenmişti ve yan duvarında iki uzun ve fazla cilalı kayık küreği çaprazlama duruyor, kesiştikleri yerde ise

eski bir gemi dümeni bulunuyordu. Dümenin altında ise *Mayflower*'daki¹ püritenlerin soyundan gelme ihtimali yüksek olan ve hiç de sevimli olmayan orta yaşlı bir kadın duruyordu.

Ona, en ucuz gözüken mayoyu götürmüştüm –üzerlerinde etiket yoktu– ancak yine de ücreti kasada gözüktüğünde ufak bir baş dönmesi yaşadım. Bu tatilde bütçeyi çoktan aşmıştık.

Sonrasında da halk arasına mayo ile karışma felaketi geldi. Sivri-sinek ısırtıkları ile mahvolmuş bacaklarımı ve ölümcül soluk tenimi açık etmek durumundaydım. Hâlâ günün başında olduğumuz için de, daha sinek kovucu sürmemiştim ve kendimi New England'ın lüks kesimlerinde şaşırtıcı ve şoke edici bir şekilde yüksek miktarda bulunan düşmana karşı savunmasız bir biçimde açık etmiştim. Rich bacaklarıma bir bakış attı – ve hızla kafasını çevirdi.

Denizci olmaya daha uzak birisi olabilir miydi? Ancak yelken tutkunları en koyu inançlılardandır. Beni dönüştüreceğinden emin biçimde Rich beni sandalına götürdü ve her bir manevrayı açıklarken, bumbanın altında kendimi bir yandan öte yana savrulurken buldum. Hedefimiz ufak bir kumsaldı, orada karaya çıktık ve yan yana dururken, plaja ve onun huzursuz, sıkış tepiş, bu mesafeden koyu renkli bir böcek yığını gibi gözüken kalabalığına baktık.

“Şimdi, Mike” diye bağırdı Rich, vizyoner bir galibiyetin vahşi ifadesi ile. “Eğlenceli, değil mi?”

Retorik sorusu rahatsız edici biçimde tanıdıktı. Pek çok farklı durumda, bambaşka ortamlarda ve muhtelif kişiler tarafından, bir deneyimin eğlenceli olacağı konusunda bana garanti verilmiş, süreç içerisinde eğlenceli olduğunu onaylamam beklenmiş ve aktivite bittikten sonra da gerçekten de eğlenceli olduğunu kabul etmem sık sık istenmişti. Bu ortamlar arasında, güneşten

1 1620 yılında İngiltere'den, Amerika'nın sonradan New England olarak adlandırılacak kesimine gelen ve ABD'nin çekirdeğini oluşturacak ailelerin ataları sayılan tutucu Protestanları taşıyan geminin adı. (ç.n.)

gözlerimi açmadığım, tatil ıvır zıvırının içinde dirseklerimin üzerinde rahatsız biçimde uzandığım başka plajlar; gecenin ikisinde bulunduğum, Bollinger fiyatlı ama sirke tatlı bir bardak şarap içtiğim, banal kısa cümleleri bağırmaktan sesimin kısıldığı ve deecek zayıf bir nokta ararken kulak zarımı zorlayan acı verici gürültüden kurtulmaya çalıştığım kulüpler; ve kalabalığın sinir bozucu dalgalanması karşısında dengemi korumaya çalışırken sahanın bir köşesini bazen görebildiğim ve heyecanlı anlarda hiçbir şey göremediğim futbol tribünleri bulunuyordu.

Sık sık eğleniyormuş gibi göründüm ve bana işkence gibi gelen şeyden gerçekten zevk alıp almadıklarını merak ettim. Eğer alıyorsa, ben niçin farklıyım? Eğer almıyorsa, neden alıyormuş gibi yapıyorlar? Eğlence nedir ve neden pek çok insan ona büyük değer verir ve ateşli biçimde peşinden koşar? Fakat ben bu soruları nadiren dile getirdim. Modern çağda eğlence tartışılmaz bir fayda, temel bir ihtiyaç, her tür aktiviteyi gölgesinde bırakacak bir nitelik haline gelmişti. Hatta bir görevdi. Modern öncesi dönemde, görev ölümsüz ruhunuzu kurtarmakken, modern çağda para kazanmak ve postmodern dünyada ise bu eğlenmek halini almıştı.

Örneğin, iş eğlenceli olmayı amaçlar. Eğitim eğlenceli olmayı amaçlar. Din eğlenceli olmayı amaçlar. Politik protesto eğlenceli olmayı amaçlar. Hatta savaş bile eğlenceli olmayı amaçlar. Falkland Savaşı üzerine izlediğim bir belgeselde, genç bir İngiliz subayının, beyninin bir kısmı silah ile uçurulmadan önce “Bu çok eğlenceli” diye bağırıldığını itiraf ettiğini görünce şoke olmuştum – ve yine başka bir haberde, Afganistan’da savaşan İngiliz bir İslamcının deneyimini “Aslında çok eğlenceli” diye tanımlayışını görünce de. Herhangi birinin savaşı eğlenceli bulabilmesi ihtimali bile rahatsız edici – ancak tam da ben bu insanları doğru mu duydum diye düşünürken, akşam gazetesinde şöyle bir başlık okudum: “Savaş hakkındaki gizli ama korkunç gerçek onun ne

denli eğlenceli olduğudur.”² Bu bir savaş muhabiri ile yapılmış söyleşinin başlığı ve onun, Ortadoğu ile Kuzey Afrika’daki Arap devrimleri ve içsavaşlarını haberleştirme deneyimine dair yazdığı kitabından bir alıntıydı.³ Eğlenme talebi, olan biten neyse onun eğlenceli olarak yorumlanmasına dair bir ihtiyaca, *her şeyin* eğlenceli olmasında ısrara dönüşüyor gibiydi.

Eğlenceyi reddettiğinizi ya da eğlence hakkında çekinceleriniz olduğunu ve eğlenceden nefret eden kişi olarak tanındığınızı düşünün. Bugünlerde eğlenceye inanmayı reddetmek erken ortaçağda ateizmi yaymakla eşdeğer ve muhtemelen, benzeri bir sertlikte cezalandırılacaktır: Yani yakılarak öldürülmenin çağdaş eşdeğeri olan sosyal ağlardan kovulmak. Eğlence konusunda açıkça şüpheli olan hiç kimse bir randevu kapamaz ya da bir şeyler içmek için bir yerlere davet edilmez. Eşim ve kızım her zaman benim gizli bir eğlence düşmanı olduğumu düşünmüşlerdir ve ben de gece kulüpleri, diskolar, DJ’ler, plajlar, rock konserleri, festivaller, karnavallar, eğlenceli kostümler, düğünler, partiler, barbeküler, sessiz sinema, Monopoly, Scrabble, futbol maçları, karizmatik din ve karnavalesk sokak protestosuna karşı beslediğim daimi nefreti kendime bile itiraf etmekten kaçınmışımdır. Ancak eğlencenin yaygınlığı beni düşünmeye itiyordu ve ilk düşüncelerimden biri sorunun eğlence aktivitelerinde değil bende olabileceği yönündeydi. Entelektüel bir züppe olarak, eğlence benim tüylerimi ürpertiyor çünkü bayağı ve anlamsız ve hedef odaklı bir sofı olarak, onu zevk düşkünü ve değersiz görerek küçümsüyorum. Elbette eğlence genelde bunların hepsi birdendir – ancak çok daha fazlasını da sunar.

Öyleyse, eğlence nedir ve niçin bu kadar değer verilir? Böylesine değerli olmasının bir sonucu da, çok sık telaffuz edilmesi ve

2 *Evening Standard*, 10.10.2014

3 Aris Roussinous *Rebels: my life behind enemy lines with Warlords, Fanatics and Not-So-Friendly Fire*, Cornerstone 2014

tanımlanmasının imkânsız hale gelişidir. Aslen bir isim olsa da şu anda kolayca bir şeyin keyif alınabilir olduğunu söylemek için sıfat olarak da kullanılıyor – eğlenceli bir etkinlik, eğlenceli bir kişi, eğlenceli bir şey. İsim olarak kullanıldığında bile tanımlanması zor. Bir diğer problem ise eğlencenin hiçbir açıklama ya da değerlendirilmeye ihtiyaç duymayan basit ve bariz bir olgu olduğunun kabul edilmesi ve bu yüzden de açıklama ve değerlendirmeye tabi tutulmamış olmasıdır. İnsanlar, her zaman olduğu gibi, “Çok eğlenceliydi” dediklerinde, pek az kişi “Tam olarak ne demek istiyorsun?” diye sorar. Eğer biri bunu sorarsa, sorgulama bir fasit daireye dönüşür. Neden bu şeyleri yapıyorsun? Çünkü eğlenceliler. Peki ama eğlence nedir? Eğlenceli şeyler yapmaktır. Böyle sorular genelde can sıkıcıdır çünkü çok gereksiz gözükürler. Ancak eğlencenin pek çok biçimi ve işlevi vardır ve eğlence asla basit değildir.

Çoğu yönden eğlence mutluluğa benzer – herkesin istediği ancak kimsenin tanımlayamadığı, yakalaması zor, belirsiz, yalnızca bilinçsizce ve nadiren mümkün olan ve bilinçli bir şekilde peşinden gidildiğinde ortadan kaybolma ihtimali yüksek olan bir deneyim.

Eğlence yerine geçtiği terimden, boş zaman faaliyetinden, çok daha karmaşıktır şüphesiz. Çünkü boş zaman faaliyeti sadece işin zıddıdır. İşin yorucu olduğu zaman boş zaman dinlencedir, işin gerginlik yarattığı yerde boş zaman rahatlama sağlar, iş aktifken, boş zaman pasiftir ve iş önemliyken, boş zaman önemsizdir. Ancak eğlence işin zıddı değildir, ona alternatif de değildir. İş eğlenceli olabilir veya eğlence iş olabilir ve genelde iş, eğlenceden daha eğlenceliyken eğlence işten daha iştir.

Elimizdeki ilk kesin olgu eğlencenin yeni bir mefhum olduğudur. *Homo sapiens*’in dünya üzerinde bulunduğu 200 bin yılın son birkaç yüzyılı dışında eğlence diye bir şey yoktu. Bunun sebebi de yaşamın zor olması değil –ki yaşam kesinlikle zordu– eğlence diye bir şeyin var olmayışydı. Modern anlamıyla kelime on sekizinci yüzyıla kadar mevcut değildi ve kelime tahminen hile